

РОЛЬ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ У ВІДТВОРЕННІ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНАЛЬНИХ ГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМ

А.М.Ревко, аспірантка

Науковий керівник Бутко М.П., професор, д.е.н., зав. кафедри менеджменту та державного управління
Чернігівський державний технологічний університет

Оплата праці завжди є провідним елементом відтворення людського потенціалу. Вона відіграє важливу роль у становленні не лише матеріальних орієнтирів людини, але й у вдосконаленні її освіти, духовних потреб, поліпшення рівня культури та інших складових. Заробітна плата - це унікальна економічна категорія, покликана забезпечувати, по-перше, відтворення такого ключового елементу продуктивних сил, як людина, і, по-друге, формувати мотиваційні засади для подальшого суспільного розвитку і гармонізації суспільних відносин [1, с. 503].

Людський потенціал являється важливою характеристикою етапів становлення людини від «людини економічної», життя і діяльність якої визначається матеріальними потребами та інтересами, до «людини творчої», у якій, окрім матеріальних орієнтирів, з'являються інтелектуальні та духовні потреби, а праця стає внутрішньою необхідною компонентою.

Відтворення людського потенціалу в контексті сучасної парадигми розвитку є актуальною проблемою функціонування та розвитку регіонального господарського комплексу, оскільки головна роль у розвитку регіонів відводиться основному елементу продуктивних сил - людині та її потенціалу.

Питання людського потенціалу почали розглядатись у межах теорій людського розвитку ще в 70-80 рр. ХХ ст. такими вченими, як Г.Беккер, М.Фрідмен, С. Фішер, Т.Шульц. Серед сучасних науковців методологічними питаннями формування, функціонування, нарощування та відтворення людського потенціалу займаються О. І. Амоша, В. П. Антонюк, В. В. Близнюк, М. П. Бутко, В. М. Геєць, Т. А. Заяць, А. М. Колот, В. І. Куценко, Е. М. Лібанова, О. Ф. Новікова, В.В.Онiкiєнко, В. П. Удовиченко та ін.

Метою даного дослідження є визначення ролі заробітної плати у відтворенні людського потенціалу регіональних господарських систем в умовах їх трансформації.

Реалізація людського потенціалу держави є віддзеркаленням результатів її соціально-економічного розвитку. Людський потенціал у розвинутих країнах світу розглядається як основна складова національного багатства і рушійна сила економічного зростання [2, с. 280].

Науковці по-різному трактують поняття «людський потенціал». В. Близнюк розглядає людський потенціал як такий, що охоплює не лише професійно-кваліфікаційні ознаки людини, а й у цілому рівень освіченості, креативності, мобільності, ступінь споживчих пріоритетів, можливість адаптуватися до соціально-економічних змін у суспільстві та інші кількісно-якісні характеристики їхніх носіїв [3].

Виходячи з етимологічного значення слова «потенціал», яке в перекладі з латинської мови означає силу, міць, сукупність можливостей стосовно людини, В.П.Антонюк зазначає, що категорія «людський потенціал» виражає сукупні можливості окремої людини або населення країни, регіону, іншої людської спільноти до економічної, соціальної діяльності та до власного розвитку [4, с. 30]. Таким чином, людський потенціал є інтегральною характеристикою життєздатності населення (регіону, країни).

Специфіка людського потенціалу проявляється в його динамічному характері через безперервне проходження фаз формування, розподілу, обміну та використання за умови, що накопичення і розвиток характеристик властивостей людського потенціалу відбувається лише в процесі його використання [5, с. 33].

Людський потенціал є рушійною силою відтворювального процесу в регіоні. Національний запас людського потенціалу та швидкість його відтворення важливі для темпів та рівня соціально-економічного розвитку регіону.

У відтворенні людського потенціалу важливе значення мають соціально-економічні чинники, які визначають схильність населення до економічної діяльності та можливості її реалізації у суспільному виробництві, рівень життя і можливість задоволення основних потреб [6, с. 266].

Таблиця 1

Динаміка номінальної та реальної заробітної плати України у 2005-2011 рр.*

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1. Середньомісячна номінальна заробітна плата, грн.	806,19	1041,47	1351,12	1806,33	1905,87	2239,18	2633,06
2. Індекс реальної заробітної плати, % по відношенню до попереднього року	120,3	118,3	112,5	106,3	90,8	110,2	108,7

*складено за [7, с. 178]

Динаміка заробітної плати свідчить, що економічна основа відтворення людського потенціалу протягом 2005-2011 рр. поліпшувалась (табл. 1). Зростала номінальна та реальна заробітна плата. Цю тенденцію порушила криза 2009 р., внаслідок якої відбулося різке зниження показника реальної заробітної плати (на 15,5%), що призвело до погіршення матеріального становища багатьох домогосподарств. Низька купівельна

спроможність заробітних плат визнається серйозною перешкодою на шляху до збереження та відтворення людського потенціалу України.

Слід відзначити, що, незважаючи на статистичне зростання добробуту, рівень життя населення України значно відстає від європейських та інших розвинених країн. Цим обумовлюються значно гірші умови для відтворення людського потенціалу в Україні, оскільки низький рівень заробітної плати і пов'язана з цим бідність працюючого населення країни стали основною перешкодою на шляху економічного розвитку. Для того, щоб Україна досягла сучасного європейського рівня потрібні якісно нові модернізації людського потенціалу як визначального чинника інноваційно-інвестиційного розвитку держави та її регіонів.

Подальша капіталізація людського потенціалу можлива за умов ефективної зайнятості та зростання життєвого рівня населення, а саме таких показників, як: структура доходів і витрат, величина середньої і мінімальної заробітної плати, підвищення прожиткового мінімуму.

Низький рівень життя населення регіонів сприяє звуженому відтворенню людського потенціалу і не створює необхідних передумов для його повноцінного формування в період модернізації регіональних господарських систем в Україні.

Теоретико-прикладні положення щодо впливу заробітної плати на відтворення людського потенціалу регіональних господарських систем в умовах їх трансформації потребує подальшого дослідження і обґрунтування перспективних напрямів розширеного відтворення людського потенціалу, враховуючи динамічні зрушення в його структурі.

Література

1. Ревко А.М. Заробітна плата як економічна категорія та її вплив на процеси модернізації регіонального господарського комплексу / А.М.Ревко // Новітні технології у науковій діяльності і навчальному процесі : Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих учених, 19-20 квітня 2012 р. : тези доповідей. – Чернігів : Черніг. держ. технол. ун-т, 2012. – Т.1 : Технічні та економічні науки. – С. 503-506 с.
2. Дерій Ж.В. Механізм державного регулювання системи відтворення людського потенціалу / Ж.В.Дерій // Інноваційна економіка. – 2012. - №3. – С. 279-285.
3. Близнюк В. Оцінка людського потенціалу економічного зростання України: теорія і практика / В. Близнюк // Україна: аспекти праці. – 2006. – № 5. – С. 30-34.
4. Антонюк В.П. Формування та використання людського капіталу в Україні: соціально-економічна оцінка та забезпечення розвитку : монографія / В.П.Антонюк. – Донецьк: НАН України, Інститут економіки промисловості, 2007. – 348 с.
5. Бутко М.П., Задорожна С.М. Інституційні складові використання людського потенціалу в трансформаційний період України / М.П.Бутко, С.М.Задорожна // Регіональна економіка. – 2007. – № 2 – С. 38–39.
6. Сталий розвиток промислового регіону: соціальні аспекти : монографія / О. Ф. Новікова, О. І. Амоша, В. П. Антонюк та ін. – Донецьк : НАН України, Інститут економіки промисловості, 2012. – 534 с.
7. Праця України у 2011 році. Статистичний збірник / [відп. за вип. І.В.Сеник]. – К. : Державна служба статистики України, 2012. – 343 с.